

Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Box 49015, 10028 Stockholm

3/88

PROGRAM

OKTOBER - DECEMBER 1988

SÖNDAGSBOKSTAVEN

Tisdagen den 4 oktober kl 18.30,
Lokalen, Upplandsg. 80, t v om porten

På begäran lär jag ut hur man använder det urgamla systemet med söndagsbokstäver. (Se NOS 2/1988) På ca en timme ska du få lära dig hur systemet är konstruerat och hur man räknar ut på vilken veckodag ett visst datum infaller. Du får ett schema över systemet.

Anders Schærström 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a)

FÄRÖISK KONST

På Galerie Plaisieren, Hässelby slott, pågår fram till den 9 oktober en utställning med måleri, grafik och teckningar av 14 färöiska konstnärer. Öppet lördag-söndag 12.30-16.00 samt torsdagar 12.30-19.00.

Anders Schaerström, 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a)

BILLUDDEN - EXKURSION

Måndagen den 9 oktober

Avfärd kl 8.00 från Stockholm. Vi samåker i egna bilar och bestämmer samlingsplatsen tillsammans.

Aterkomst ca kl 18.00

Utrustning: Matsäck, varma kläder, regnkläder, skivlar.

Kostnaden ej fastställd vid programmets pressläggning.

Naturreservatet Billudden utgörs av Uppsalaåsens nordligaste del. Här har man en unik möjlighet att se hur en rullstensås vågbearbetas allteftersom den höjer sig ur havet. Härvid bildas bl a strandvallar, krumuddar och ett stentorg. Riklig förekomst av kalksten har gett udden en mycket speciell vegetationsbild. I åsmaterialet förekommer bergarter från en mängd geologiska perioder.

Vid Älvkarleby kan man studera hur rinnande vatten förmår att erodera i fast berg. Vid laxtrappan är chanserna goda att se hoppande lax och havsöring.

Viksta stentorg är landets största stentorgsbildning på krönet av en rullstensås. På åsens slutning finns talrika tydliga strandvallar. Stentorget bildades för ca 7.000 år sedan.

Anmälan senast den 6 oktober.

Karl-Erik Perhans 08/16 48 23 (a), 08/754 52 58 (b)

FJÄLLVANDRING PÅ AZORERNA?

Informationsmöte

Måndagen den 10 oktober kl 18.30
Lokalen Upplandsgatan 80, t v om porten

Vad sägs om att fjällvandra och tälta i november? På Azorerna! På dessa fjärran öar utan massturism, okända för de flesta, möter attraktioner som vulkankratrar, heta källor och geysrar samt en särpräglad kultur och befolkning. Vi bildar en egen resegrupp och får en skraddarsydd resa till ett bra pris. Om du inte har tillfälle att komma till mötet men ändå är intresserad - hör av dig!

P G Braf 08/664 3136 (a) 08/53 99 94.

NORDISKA VISOR

Hanne Juul är en vissångerska som är född i Danmark och sedermera bosatt i Island samt sedan 1977 i Sverige. Hon sjunger folkliga visor till gitarr, huvudsakligen på svenska, danska och isländska. I Föreningen Nordens regi ger hon nu ett par konserter i Stockholmstrakten

Måndagen den 10 oktober 19.00 i Täby huvudbibliotek,
Tisdagen den 11 oktober kl 19.00 i Folkets hus,
Huddinge centrum.

Anders Schaerström, 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a)
STUDIECIRKEL I GEOLOGI

Onsdagen den 12 oktober kl 18.30

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten

Nu börjar studiecirkeln i geologi. Cirkeln kommer att omfatta fem kvällspass och en heldagsexkursion till Utö den 15 oktober (se nedan).

Geovetenskaperna är ett vidsträckt ämnesområde som behandlar jordens uppbyggnad och utvecklingshistoria. Cirkeln kommer framför allt att orientera om våra vanligaste mineral och bergarter, hur de har bildats, var i Sverige de finns och vad de används till. I samband därmed kommer vi också in på de bergartsbildande processerna - vulkanism, sedimentation och metamorfos (omvandling) genom tryck och hetta. I någon mån kommer även malmer och fossil att beröras.

Cirkelledare blir Karl-Erik Perhans, naturgeografiska institutionen i Stockholm. Vi bestämmer tillsammans vid första mötet vilka kvällar cirkeln skall fortsätta.

Läromedel: **Känn Ditt Land**, nr 6. Svenska turistförningens orienteringsserie om svensk natur och kultur. 1980.

Det finns fortfarande platser, men anmäl dig om du är intresserad **ofördröjligen** till

Lotta Undin 08/82 69 42 (b), 08/737 29 82 (a) eller Anders Schærström 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a) som också kan upplysa om kostnader och studieplan.

UTÖ - GEOVETENSKAPLIG EXKURSION

Lördagen den 15 oktober

Denna exkursion ingår i studiecirkeln om geologi, men du kan delta i exkursionen även om du inte är med i cirkeln.

Utö, 42 km från Stockholm, är den största ön i en ögrupp i sydligaste delen av Stockholms skärgård. Ön är därtill den yttersta utposten mot öppna havet. Det är knappast av en slump som norra delen av Utö har avsatts som naturreservat och dessutom av länsstyrelsen har förslagits som riksobjekt i den fysiska riksplaneringen. Besökaren möter här en skärgårdsmiljö med stora natur- och kulturvärden. Geologiskt är Utö en del av Bergslagen med många intressanta mineral och bergarter. Gruvor och varphögar vittnar tillsammans med gruvsamhället från 1700-talet om omfattande malmbrytning. Inlandsis och vågor har tillsammans bearbetat landskapet och lämnat intressanta spår, bl a i form av strömlinjeformade kala berghälar. Kalkberggrunden gynnar en rik flora.

Avfärd från Årsta havsbad kl 8.45.

Återresa från Utö (Gruvbryggan) 16.05

Kostnad: Ca 30:-

Utrustning: Matsäck, regnkläder, stövlar, plastpåsar för stenprover, hammare av någon sort, skyddsglasögon, kamera, målartejp (för märkning av stenprover).

Ytterligare upplysningar: Karl-Erik Perhans,

Tel. 08/16 48 23 (a), 08/754 52 58 (b)

HÖSTUTFLYKT - NATUR OCH KULTUR I TYRESTA

Lördagen den 22 och söndagen den 23 oktober

Den här helgen ägnar vi åt att utforska en del av Tyrestaområdets natur och kultur.

Samling vid Svartbäckens hållplats. kl 9.45. Buss 807 från Skanstull kl 9.02 eller buss 834 från Handen.

På lördagen går vi till större delen på små vägar från Svartbäcken via Tyresta by, Nedre dammen och Stensjön, där vi slår läger för natten. (Ca 14 km) Strax efter Tyresta by passerar vi en gammal kolbotten och lämningar av gengaskoltillverkning. Vid Nedre dammen finns rester av 1700-talsbebyggelse, en stenbro, en kvarn, rester av en smedja och en såg. Eventuellt kan vi där få syn på strömstarar. Här finns också en kallkälla där man kan fylla på sitt vattenförråd. Vid Stensjön finns en jättegryta och en fornborg.

På söndagen följer vi en vandringsled (ca 6 km) förbi bl a en jättegryta och rester av en kolarkoja tillbaka till Tyresta by och Svartbäcken. Det blir åter tillfälle att spana efter strömstarar. Återkomst till Svartbäcken ca kl 15.00.

Full fältutrustning är nödvändig, inklusive ficklampa och varm nattmössa. Tänk på att solen går ner kl 16.18 varför sista biten av lördagsetappen kommer att avverkas i mörker. Men det kommer att vara nästan fullmåne. Ta gärna med en stjärnkarta så kan vi passa på att lära oss några stjärnor och stjärnbilder om det blir klart väder.

Förhandsanmälan behövs ej.

Karta och litteratur: **Hellas karta nr 36: Tyrestaområdet** med häfte **För vandring i nutid och forntid**.

FNSiNs häfte **Tyresta**, medlemspris 20:-.

Arvo Norta, 0755-356 36

JÄMTLÄNSK KULTUR

Lördagen den 22 oktober kl 12 - 17
Nordiska museet

På Nordiska museet pågår en utställning om Jämtland. Denna dag ägnas åt **hantverk**. Medverkar gör Alsenringen som är inriktad på att värna och bevara gamla hantverk och spelmanstraditioner. De demonstrerar olika hantverk. Dessutom bjuds musik av spelmän från Alsen.

FNSiN planerar inte något gemensamt besök.

Ytterligare upplysningar genom Lotta Undin, 08/82 69 42 (b), 08/737 2982 (a)

BRITISH COLUMBIA

Bilder från en resa.

Tisdagen den 25 oktober kl 19.00

Föreningens Harri Sokolov och Per Ekerholm reser somras till British Columbia i västra Canada för fem veckors fotvandring. I kväll visar de ett urval av de hektomber av bilder som de tog - bl a av vithövdad havsörn.

Per Ekerholm 08/776 2866, Harri Sokolov 08/664 0084

EN DAG I ÖREBRO

Exkursion och teaterbesök.

Lördagen den 29 oktober

Salka Valka är en kvinnoroman av den isländska Nobelpristagaren Halldór Laxness. Den handlar om Salka Valka, en fattig, utstött flicka i början av seklet som växer upp till en stark och självständig kvinna och startar en fackförening. Pjäsen visas nu på teatern i Örebro. Biljettpriset är 55 respektive 60 kronor.

Vi kombinerar teaterbesöket med en tur i Örebro med omnejd. Vi startar med bil från Stockholm kl 10.00. I Örebro gör vi först en timslång guidad stadsvandring med start vid slottet kl 12.30. Sedan ägnar vi några eftermiddagstimmar åt att besöka ett par sevärdheter i omgivningen, t ex drumlinområdet vid Hackvad, herrgårdsmiljön Karlslund, ravinlandskapet vid Lekberga, det geologiskt och kulturhistoriskt intressanta Lekhyttan eller kulturreseptatet Wadköping.

Teaterföreställningen börjar kl 18.00.

Anmälan senast den 23 oktober till Elisabeth Marklund som också samordnar transporter och upplyser om kostnader, 08/29 89 62 (b), 08/735 14 36 (a)

PROGRAMMÖTE

Tisdagen den 1 november.

Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Du har kanske ofta undrat hur föreningens enastående program kommer till. Om du kommer till **programmötet** får du vara med och påverka och sålunda bli delaktig i den gemenskap som uppstår när man arbetar ideellt tillsammans.

På programmötet flyger idéerna här och tvärs genom luften. Vi diskuterar dem, antecknar dem och fördelar uppgifter. Ju fler som åtar sig att stå för programpunkter, desto mindre blir bördan för var och en.

HÖSTMÖTE

Medlemmarna i Föreningen Natur och Samhälle i Norden kallas härmed till höstmöte.

Onsdagen den 9 november kl 18.30.
Medborgarhuset.

DAGORDNING

1. Val av ordförande, sekreterare och två justerare.
2. Fastställande av röstlängd.
3. Fråga om mötets behöriga utlysande.
4. Fastställande av dagordning.
5. Protokoll från föregående allmänna möte.
6. Val av styrelse för 1989.
7. Val av revisorer för 1989.
8. Val av valberedning för 1989.
9. Fastställande av årsavgift för 1989.
10. Motioner.
11. Evt. övrigt.

ESTLAND 1989?

Långresemöte

Måndagen den 7 november kl 18.30,
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Den här tiden på året brukar vi bestämma vart färden skall ställas i föreningens regi nästa sommar. Som du vet, om du har följt programbladen tidigare i år, pågår nu förberedelser för en resa till andra sidan Österjön, i första hand Estland, sommaren 1989. Vi söker bli kontakt med eventuella natur- och vjövjointsresserade föreningar där. Glasnost och perestrojka har gjort det lättare att ta sig dit och allt oftare når oss nyheter om förändringens vindar i dessa alltför okända grannländer.

Namnet Eesti (Estland) är känt sedan år 98 e Kr tack vare Tacitus. Landets historia är nära förknippad med Nordens. På 1200-talet kom en del av Estland att tillhöra det danska väldet. Tyska orden behärskade sedan Estland från 1300-talet till reformationstiden. Under några hundra år var landet sedan delat mellan Danmark, Polen och Sverige. Genom freden i Brömsebro lade Sverige under sig hela Estland och behöll det till 1710, då det erövrades av Ryssland som därefter har behållit kontrollen med undantag för den korta estniska självständigheten 1918 - 1940. Länge har det emellertid levt kvar en svenskspråkig folkgrupp i Estland. Hösten 1944 återläts landet när ca 30.000 ester och estlandssvenskar flydde till Sverige.

Kontaktperson för Estlandsresa: Ulla-Britt Janson,
Torsviksvägen 43, 181 34 Lidingö, 08/767 61 23 (b)

Efter ett par veckor har programidéerna utvecklats och **programnotiserna** börjar ta form. Ca en vecka före planerat utskick går programbladet i tryck. **Nästa utskick** planeras till mitten av december. **Manusstopp den 1 december.**

Om du inte har möjlighet att komma till programmötet så är du välkommen att föra fram dina idéer till någon i styrelsen.

Om du tycker att FNSINs verksamhet är bra - tala om det för dina vänner, släktingar, arbetskamrater och grannar!

Om du till äventyrs inte skulle vara helt nöjd - kom med och påverka verksamheten! (Gör det även om du är nöjd!)

Motioner skall vara styrelsen tillhanda senast en månad före mötet.

Efter höstmötesförhandlingarna berättar P G Braf om strövtåg på Azorerna. (Se separat notis.)

MIN GRÖNA DAL - MITT SHANGRI-LA

Bilder från Azorerna.

Onsdagen den 9 november ca kl 19.00 Direkt efter höstmötet (se separat notis).
Medborgarhuset.

Nio "blommiga" öar utspridda mitt emellan två kontinenter på den atlantiska centralryggen. Till denna ensliga men ändå centrala plats på jorden har växter förts från alla delar av världen och här finner man 52 endemiska arter. I kväll blir det bilder från strövtåg här och och tvärs på Corvo (300 inv), Flores, Terceira och Sao Miguel där sydlig charm förenas med "nordisk" vildhet i vardag och fest.
P G Braf 08/664 3136 (a), 08/53 99 94

NÅGON ANNANSTANS?

Observera att du som är intresserad av att göra en resa till något annat mål inom FNSINs ramar nästa år är välkommen att framföra dina förslag i kväll - eller när som helst till någon i styrelsen. Det går också bra att "annonsera" i nästa programblad. Chansen är god att du finner likasinnade i föreningen.

ESTLAND FÖRR OCH NU

Bildföredrag

Måndagen den 7 november kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Resenären **Lennart Persson** berättar och visar sina egna bilder från 1980-talets Estland men låter oss också få se en samling unika bilder tagna på 20- och 30-talen då det ännu fanns ett levande och rikt svenskt kulturliv i Estland. Bland motiven märks förstas främst Tallinn med sin medeltida stadskärna. Det blir också glimtar från andra historiska miljöer, t ex fornborgar och arkeologiska utgrävningar i Lettland.

Efter föredraget (som tar ca 45 minuter) är det dags att diskutera nästa sommars föreningsresa. (Se notisen om långresemötet.)

Anders Schaerström 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a)

FÅGLAR PÅ MÖRKÖ

Söndagen den 13 november.

Väl påpälsade tar vi tåget mot Tumba station, varifrån bussen till Mörkö avgår. Mörkö vintertid brukar vara en säker lokal för havsörn, salskrake, bergand och sångsvan. **Anmälan senast den 6 november** till Per Ekerholm, som även lämnar detaljupplysningar om exkursionen. Tel 08/776 28 66

KENYA-SAFARI

Ett ljud- och bildspel.

Tisdagen den 22 november kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Dansande massor. Vilda djur i frihet: rytande lejon utanför tältet, elefanter, geparder, antiloper och fåglar, fåglar i massor. Allt ackompanjerat av afrikansk musik.

Björn Korpe, 08/82 75 33 (b)

FÄRÖARNA

En reseberättelse med bilder.

Måndagen den 28 november kl 18.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Färöarna kräver knappast någon närmare presentation i FNSIN. Årets resa gick åter till de gröna öarna i Nordatlanten och sammanföll delvis med den sk Olavsøkan, en festvecka med uråldriga traditioner. I sol, regn och storm gick färden till bl a fågelön Mykines och vikingarnas landstigningsplats Kirkjubøur.

Gösta Johansson, 08/712 82 58 (b) 08/742 92 06 (a)

SVERIGES NYA NATIONALATLAS

Studiebesök

Onsdagen den 30 nov. kl 18.30
Kulturgeogr. inst. Norrtullsg. 2

I "informationssamhället" ökar både efterfrågan och tillgången på geografisk information. En nationalatlas är en geografisk encyklopedi om det egna landet. Om några år kommer Sverige att ha en ny sådan. Den förra versionen gavs ut 1953 - 1971 och är i stora delar föråldrad. För att man i framtiden lättare ska kunna revidera atlasen kommer den geografiska basinformationen att lagras i databaser. Vi besöker huvudredaktionen och får en presentation i ord och bild. Det blir tillfälle att se provtryck och exempel på dataversionen liksom exempel på andra länders nationalkartverk.

Förhandsanmälan är önskvärd, om än icke nödvändig, senast den 29 november till Anders Schærström, 08/758 3003 (b), 08/663 1370 (a)

Styrelse verksamhetsåret 1988:

Ordförande	Kjell-Åke Ingemansson	Hasselquistv. 10	127 46 JOHANNESHÖV	08/48 35 28 (b)	
Vice ordf.	Bo Zachrisson	Birkagatan 2	113 36 STOCKHOLM	08/31 02 33 (b)	08/16 42 29 (a)
Sekreterare	PeO Sundqvist	Grubbens gata 9	112 32 STOCKHOLM	08/50 73 19 (b)	08/728 85 60 (a)
Kassör	Erik Elvers	Illerstigen 28	171 71 SOLNA	08/85 84 88 (b)	08/788 29 98 (a)
	Elisabeth Marklund	Starrbäcksg. 3	172 34 SUNDBYBERG	08/29 69 82 (b)	08/735 14 36 (a)
	Gunnar Scharin	Råggatan 2	116 59 STOCKHOLM		08/44 27 32 (b)
	Anders Schærström	Kometvägen 49	183 33 TÄBY	08/758 3003 (b)	08/663 13 70 (a)
	Birgitta Traxel	Vesslevägen 40	161 40 BROMMA	08/25 03 35 (b)	08/23 70 00 (a)
	Lotta Undin	Kyrkbacken 22	171 50 SOLNA	08/82 69 42 (b)	08/737 29 82 (a)
	Kaj Valtersson	Värdshusvägen 20	145 50 NORSBORG	0753/815 87 (b)	08/16 23 91 (a)

SPETSBERGEN

Föredrag

På Riksmuseet kommer ett föredrag "Svenska expeditioner till Spetsbergen", preliminärt den 5 december. Intresserade höre av sig till Erik Elvers 08/788 2998 (a), 08/85 84 88 (b)

GLÖGGFEST

Tisdagen den 6 december kl 17.30
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Förra årets lilla adventsfest i föreningslokalen blev en trivsamtillställning. Välkommen i år igen till en kväll tillsammans med ljus, glögg, julgodis, evt pysel och annan underhållning. För den senare står P-G Braf som visar bilder från "den gamla goda tiden" (Se separat notis.)

Anders Schærström, 08/758 3003 (b) 08/663 1370 (a)
Lotta Undin, 08/82 69 42 (b) 08/737 2982 (a)

NOSTALGIBILDER I DECEMBERMÖRKRET

Tisdagen den 6 december. Ca 18.30.
Lokalen, Upplandsgatan 80, t v om porten.

Medan vi värmer oss med glögg och pepparkakor ser vi på bilder från äventyr på den tid "då det begav sig", dvs föreningens tidigaste resor och expeditioner till Svalbard, Grönland och Island (Åren 1974 -1977). Det betyder hisnande helikopterfärder, långa vandringar och klättringar över fjälltoppar och glaciärer.

Se i övrigt notisen om Glöggfest.

OSTORGIE

Fredagen den 27 januari kl 19.30

Wijnjas ostkällare, Scheelegatan 3.

Ost är tvåtusenårig kultur. Hur skulle det vara att börja året med en riktig ostfest? En ostkännare rättar för oss om ost och ostkultur och sedan tar vi itu med en ostbuffé som omfattar ett sextiotal ostar, patéer, frukt och grönt, kaffe m m till ett pris av 165 kr. (Dryck tar du med själv.) Begränsat antal deltagare, dock minst 15.

Föranmälan senast fredagen den 16 december l Björn Korpe 08/82 75 33 (b) eller Erik Elvers 08/85 84 88 (b), 788 29 98 (a)